

The
Dr. Yitzchak Belizon z"l
BEIS MEDRASH
OF BOCA RATON SYNAGOGUE

Men's Afternoon Kollel

Sponsored by Frohlich Financial Group, LLC

PARSHAS VAYIGASH-POST CHANUKAH-SIYUM
HASHAS GEMS 5780

Rabbi Ari Mirzoeff

This week's learning is דניאלה שרה בת אליעזר and לעילוי נשמת ברוך צבי בן ראובן נתן
ישראל הלוי

For more information, or to sponsor a shiur, please contact the Rosh Beis Medrash,
Rabbi Simcha Shabtai, at rss@brsonline.org or 347.439.7031

1

שייכות ל'צואר העולם', והלא כזאת וכזאת עשיתי שלא כרצון הבורא. וכנגד מחשבה זו אומר הרה"ק מראפשיץ זיע"א, שיש שלשה עמודים המעמידים את האדם שבכח זה הוא יכול לעמוד בתפילה, קודם כל דבר, צריך שידע שלכל יהודי יש הכח של האבות הקדושים, כי האבות הקדושים מכח עבודתם וקדושתם ומסירת נפשם להשי"ת, פעלו שלכל אחד מיוצאי חלציהם עד סוף כל הדורות יהיה לו חלק מהאבות הקדושים, והנקודה היהודית שמעולם אינה נפסדת, זהו מכח אבותינו, וכמו שמאריך התניא (בפרקים י"ט-כ) שאפילו פושעי ישראל הגרועים ביותר מוסרים נפשם על קדושת השם, ולכאורה מהיכן בא כח זה אליהם, והתירוץ הוא, שדבר זה בא לנו מירושה מאבותינו, ומבאר הבעל התניא שהסיבה שאין כל ישראל מוסרים נפשם על כל משהו קטן שלא לעבור על רצון הבורא, זהו משום שמדמה האדם שע"י חטא זה אין נכרתים מהשורש, אך כאשר מגיעים לנסיון של שמד, ויודע שע"י זה הוא יכול להינתק מהשורש של כלל ישראל ח"ו, אז כל אחד מוסר נפשו, וכמו שכותב החסיד יעב"ץ (בספרו אור החיים פ"ב) שבשעת השמד בספרד ראה הרבה אנשים פשוטים ביותר שמסרו נפשם על קדושת השי"ת, וזהו לפי שכח האבות היה חי אצלם, ואע"פ שעד לאותה שעה היה כח זה טמון ורדום, אבל למעשה הוא נמצא שם. ואומר הרה"ק מראפשיץ אשר מכח האבות אפשר לעמוד ולהתפלל, כי אמנם אני כשלעצמי מה אני ומה חיי שאעמוד ואתפלל לפני השי"ת, אך באים

בעצמי, אך להתפלל לא, ומשום כן נסע להמגיד ממעזריטש.

גישה מתוך ביטול והכנעה

ההקדמה הראשונה לתפילה הוא "ויגש אליו יהודה", ומהו "יהודה", ביאר החידושי הרי"ם, כי הנה לאה קראה לו בשם "יהודה", מפני שאמרה (בראשית כ"ט, ל"ה) "הפעם אודה את ה'", ופירש"י כי נטלתי יותר מחלקי, כיון שכל אחד היה צריך לקבל שלשה בנים, והיא נטלה יותר מחלקה. ואומר החידושי הרי"ם, (מחשבות חרוץ אות ז) כי הטעם שכולנו נקראים יהודים הוא על שם שבט יהודה, לפי שמהותו של יהודי הוא "הפעם אודה את ה'", כיון שאיש יהודי מבין שנטל יותר מחלקו, ומשום כן "הפעם אודה את ה'" מתוך ביטול והכנעה, זהו מציאותו של יהודי, כי השם מרמז על פנימיותו, וכאשר ניגשים להתפלל צריכים לגשת בהרגשה שנטלתי יותר מחלקי, מתוך הכנעה גדולה בידיעה שאין מגיע לי מאומה בעבור מעשי, אלא מבקשים מתנת חנם.

ש"ש עצות כנגד היצר הרועה להפיל לב האדם

ואומר הרה"ק מראפשיץ (בספרו "זרע קודש" בפרשתינו), אמנם לפעמים בשעה שהאדם עושה חשבון על שנטל יותר מחלקו, הרי הוא עושה חשבון נפשו האיך נראים מעשיו כנגד הטוב שעושה עמו הבורא כסדר, ואז נשבר לבו בקרבו מאוד בראותו מיעוט ערכו מחמת מיעוט מעשיו, עד שמדמה הוא כנפשו וכי איזה ערך יש לתפלתו, וכי יש לי בכלל

7

7

7

1

Ha Rav Leizer Goldhaber 8'5

תפארת

ויגש (2)

שלמה
מלכות
ריב

(2)

ערצא ערצא לריך (סוכה כ"ו ע"א), ומה יעשה
כי יחזיק את יהודה צעד בנימין ומה יועיל
בזה.

אולם כבר בארנו במקום אחר צפי' הענין
יעקב חיקן תפלת ערצית (ברכות כ"ו
ע"ב), לרמוז ענין הערצות אשר בצני ישראל
התחיל מיעקב אבינו. וזה שנאמר (שיר
השירים ב, יד) כי קולך ערב ומראך נאוה, כי
צענין התפלה בואת יעלה לרצון למעלה אם
היא צנחנית ערצות להתפלל כל אחד ואחד
צעד חצירו. וזה גם כן מעריצ ערצים (תפלת
ערבית) צנחנת הערצות. לכן כאשר בא ראובן
לפני אביו בראשונה בטענת את שני בני
תמית (בראשית מב, לו) לא פנה אליו, אך
יהודה כאשר בא בטענת הערצות אנכי
אערצנו וגו' (שם מג, ט) כתיב אחר כך (שם
שם, יד) ואל שדי יתן לכם רחמים, כי אז בטח
לבו כי מהר ינמח להם הישועה על ענין
מכירת יוסף.

וזה שאמר כאן כי עזדך ערב את הנער
ובתיב מיד אחר כך ולא יכול יוסף
להתאפק, כי היה מיד התיקון נלמח על
מכירת יוסף כנ"ל, והוא הרמוז על הגאולה
העתידה במהרה בימינו מה שפגמו צענין
הערצות מה שמכרו את יוסף כמבואר
באריכות במקום אחר. וזה שנאמר אם לא
אביאנו אליך וטאתי לאבי כל הימים, כי
הגאולה העתידה במהרה בימינו יהיה גם כן
על ידי האחדות בצני ישראל צנחנת הערצות,
איש את רעהו יעזורו (ישעיה מא, ו) באהבה
ואחיה וריעות אמן.

*

אז יאמר ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני
ידבר נא עזדך דבר באוני אדוני וגו'.

הנ"ל דהנה מצינו הגשה לתפלה (בראשית
רבה צג, ו), ולמדנו מזה ערך תפלתו של אדם
לכל יתיאש ויפול בדעתו לאמר מה אני ומה
חיי שאזכה להתפלל לפני השם יתצדק, וכי
ישמע קולי הלא אני רחוק ממנו יתצדק שמו
מאד, כי זהו מעשה היצר כי יניא לבבו
בשעת תפלתו דוקא, כי האמת אינו כן כי
כבר אמר הכתוב (ויקרא טז, טז) כי אני ה'
השוכן אתם בתוך טומאתם, אף על פי
שחלילה הם טמאים אף על פי כן השכינה
שרויה ביניהם (פירש"י שם), ולכן ישים נא
האדם אל לבו הלא רוח אלהי בקרבי אשר
הוא מחיה את כל בשר כמו שאמר הכתוב
(הושע יא, ט) בקרבך קדוש, וכל איש מצני
ישראל יש בו השראת השכינה ואור ה'
השופע עליו מעולמות העליונים גבוה מעל
גבוה, כי אף בנפש העשיה שבשמה מאיר
בו ניצוץ האור העליון על כל, נמצא כי קרוב
הדבר מאד צפיך ובלבדך לעשותו (דברים ל,
יד) וקרוב ה' לכל קוראיו (תהלים קמה, יח).

ובין הוא אומר (שמות לד, ט) ילך נא אדני
בקרבנו כי עם קשה עורף הוא, השם
אדני רומז לשכינה, ור"ל אף כי עם קשה
עורף אתה הנה השם בקרבנו, כי כן הוא
השם אדני מורה על היותו אדון על כל
המעשים, לכן הוא ברוך ומצורך שמו צפי
כל נשמה (פיוט אל אדון), כי על ידי השם
אדני יעלה אחר כך מעלה מעלה לצנחנת
נשמה מאלילות. וכן אמר הכתוב (דניאל ט, יז)
והאר פניך על מקדשך השמש למען אדני,
כי האדם הוא המקדש לה' כמו שנאמר
(שמות כה, ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם,
לכן האר פניך על האדם השמש הזה למען
אדני אשר בקרבי הוא השראת השכינה
אשר בו, ועל ידי השם הזה אז יאר ה' פניו

(2)

3

יציאתו מן העולם בלא חטא וכו'. זהו הפירוש 'ועמה' היינו תשובה, על ידי זה 'בבואי' זוכה שמהא יציאתו מן העולם כביאתו, ודי למזין:

'שצרו לנו', פירוש 'שצרו' מלשון עיני כל אליך יצברו (מהלים קמה, טו) היינו בטחון זה' שהוא העיקר לפרנסה, כמו שנאמר אליך יצברו ואתה נותן וכו', זהו 'שצו שצרו' בתשובה ובטחון ולא תצטרכו אליו שהוא יהיה המשפיע שלכם.

ולא יבוא יוסף להתאפק לבד הנצבים עליו (מג, א). יש לרמוז ולומר המלת 'יוסף' היא נמשך ודבוק למטה אל מלת 'להתאפק', והענין כך הוא, דהנה העיקר לכל הדאגות העומדים על אדם הוא שלא יהיה דוחק את השעה, וכשהשעה דחוקה לו ביותר חלילה ולא יכול לשיט עצות בנפשו, יחזוק את עצמו ויוסף להתאפק עוד עד יעבור זעם ולא ידחוק את השעה, ובכן הוא נושע בכל טוב.

אך הנה בצמית לזה עצמו לבוא לתשובה ואמונה ובטחון צריך לבוא אל הדיק דייקא, כמו שבצמית מיד כשבאו אל יוסף הדיק בפעם הראשון אמרו (לעיל מג, כא) אבל אשמים אנחנו, וכן בפעם השני אמרו (מג, טו) חלקים מלא את עון עבדך, ודי למזין.

ובן על פי הג"ל יש לומר זהו שאמר דוד המלך ע"ה (מהלים טו, ח) שויתי ה' לנגדי תמיד, שקשה גם כן מהו 'לנגדי', הוי ליה למימר 'לפני' כמוזן. אלא 'נגד' גימטריא 'ון' כנ"ל, והיינו פרנסה, והעיקר לפרנסה הוא לשום בטחונו זה' כנ"ל, זהו 'שויתי ה' ר"ל שותי בטחוני זה', 'לנגדי' היינו לפרנסתי כאמור, ודי למזין. וכך הוא תמיד העיקר לפרנסה הוא בטחון, זהו שאמר 'לנגדי תמיד', ודי למזין:

וזהו הרמז בפסוק ולא יכול יוסף להתאפק וכו', פי', 'ולא יכול' היינו כשהשעה דחוקה לו ח"ו ולא יכול לשיט עצות בנפשו, 'יוסף להתאפק' עוד עד יעבור זעם ולא יהיה דוחק את השעה, וזאת היא עצה 'לכל הנצבים עליו' היינו לכל הדאגות העומדים על האדם להושיע בדבר ישועה ורחמים:

ועתה בבואי וכו' (מג, ט). הנה זאת ידוע (בר"ר כא, ו) אין ועתה אלא תשובה, והענין יש לרמוז כך, דידוע אומרים ז"ל (ב"מ קו, א) צרוך אתה בצואך וצרוך אתה בצאתך (דברים כח, ו) שמהא יציאתך מן העולם בלא חטא כביאתך לעולם, עי"ש, ולבוא לזה הוא בתשובה, כמו שאמרו (שבת קנג, א) שוב יום אחד לפני מיתתך וכו' תשוב היום שמה וכו', וכשעושה כן מוזן מעצמו שממילא הוא

אני יוסף העוד אבי חי (מג, א). ולכאורה הלא כבר שאל אותם על זה מקודם (מג, כז) השלום אביכם הזקן העודנו חי ויאמרו שלום לאבינו עודנו חי, ולמה לו עוד הפעם.

אלא יש לומר דידוע מדת הטוב להטיב (עמק המלך שער שעשועי המלך פ"א; ועי' ספר החינוך מצוה תנב), ויותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק (פסחים ק"ב, א), והמניעה

3

הרב יוסף קארו
המנוח פ"א

(4)

לו מאומה, ואם לא על ידם היה נעשה זה ע"י אחרים. והמאמין לא יחיש (ישעיה כח), כי יודע שאין בכח

איש לעשות לו מאומה, והכל מן השמים בהשגחה פרטית.

העוד אבי חי

ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי. לכאורה צ"ב בזה שהרי כבר בתחילה כאשר באו האחים אל יוסף בפעם הזאת, שאל אותם השלום אביכם הזקן אשר אמרתם העודנו חי, והשיבו לו עודנו חי, ולמה שואלם שוב העוד אבי חי. כן צ"ב הלשון העוד אבי חי, לשון יחיד, מדוע לא אמר העוד אבינו חי, עוד י"ל שלא מצינו תשובה בדברי האחים על שאלה זו.

וי"ל הענין בהקדם בי' מש"נ ביעקב וימאן להתנחם, דלכאורה הרי הצדיקים מקבלים רצון ה' והנהגתו עמהם, ואיך זה שיעקב מיאן לקבל את רצון ה' ולהשלים עם הנהגתו ית'. והבי' בזה ע"פ היסוד שהאבות הק' קידשו את עצמם עד שאבריהם עשו מעצמם את רצון ה', וזהו שנאמר באברהם וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו, שלכאורה אומרו וישלח אברהם את ידו הוא יתור לשון, אלא שידו של אברהם מיאנה לשחוט את יצחק אחרי שרצון ה' האמיתי היה שלא לשחוט את יצחק, ולא זוהי היד ממקומה עד שהוצרך אברהם לשלחה בכח. ועד"ז גם אבריו של יעקב אבינו ומחו ולבו עשו את רצון ה', וזה היה רצון ה' שיעקב לא יתנחם ולא ישלים עם זה שיוסף איננו. וזאת מהטעם דכל ישועתו של יוסף היתה מכח ההתקשרות ליעקב, שהוא היה מקושר ליעקב ויעקב היה מקושר אליו, וההתקשרות הזאת נשמרה ע"י שיעקב לא השלים עם כך שיוסף איננו ולא מש זכרונו מלבו. וזהו שאתו"ל (סוטה לו:) שבשעת הנסיון נראית לו דמות דיוקנו של אביו, שזה היה מכח ההתקשרות ליעקב, אך אם היה יעקב משלים ח"ו עם זה שיוסף איננו ומסית דעתו ממנו ח"ו מה היה יכול לקרות. ורק מכחו של יעקב שהיה מקושר אליו הגיע יוסף

להיות מושל בכל ארץ מצרים, על כל קליפת מצרים. וע"כ היה זה רצון ה' שיעקב לא ישלים עם העדרו של יוסף ויחשוב שהוא עדיין חי ואבריו של יעקב קיימו את רצון ה'. והוא ע"ד משל, לאדם שנפל לשאול תחתיות, שאם יש בידו חבל המחובר לאיזה דבר יציב אין לו מה להתיירא, שיש לו עוד דרך להחליץ ממצבו. אך אם אינו קשור לשום דבר מה גרוע מצבו, שכאשר נופל הריהו אבוד לגמרי. וכהלשון דאיתא במדרש (במד"ר יז, ז), משל לאחד שהיה מושלך בים והושיט לו הקברניט את החבל, אמר לו תפוס חבל זה שכל זמן שהחבל הזה בידך יש לך חיים אין החבל הזה בידך אין לך חיים. עצתו של הקברניט והמנהיג היא תפוס חבל זה, שאם יש לך את כח ההתקשרות, הרי אפילו אם אתה מושלך בים, במצבים הגרועים ביותר, יש לך חיים כל זמן שהחבל הזה בידך. ועד"ז היה אצל יוסף שמכח ההתקשרות ליעקב החזיק מעמד כל הזמן.

וזהו מה שאמר יוסף לאחיו, אני יוסף, אותו יוסף, כמו שנהייתי מקודם כך אני גם עתה לאחר כל הנסיונות שעברתי ולאחר שנהייתי מושל בכל ארץ מצרים. ועד"ז הוסיף העוד אבי חי, היינו אבי שלי, ההתקשרות של אבי אלי העודנה חיה, שעדיין הקשר בינינו מלא חיות. ומכאן אומרו אבי בלשון יחיד, דהרי על עצם הדבר האם יעקב חי כבר שאלם מקודם בתחילת ביאתם, ועתה הוסיף העוד אבי חי, העודנו חי עמי. וי"ל שלא היה זאת בתור שאלה, וע"כ לא מצינו שענו לו האחים על כך, אלא שאמר להם שאני יוסף אותו יוסף כשהייתי מכח שעוד אבי חי, מכח ההתקשרות שאבי חי בקרבי, מכח זה אני אותו יוסף ואני מושל בכל ארץ מצרים, כי עוד אבי חי בקרבי ואני מקושר אליו.

(4)

ה' / אלו / סוטה לו
815

חפץ חיים על התורה (5)

על התורה עט

חפץ חיים

ר י ג ש

ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף. (מ"ה ג)

במשך כל הזמן מאז באו בפעם הראשונה למצרים לשכור בר, יוסף התנכר אליהם וידבר אתם קשות וחשדם במרגלים, שאלו איש לאחיו קושיות הרבה, מה זה ועל מה זה, חפשו עצות והאשימו איש את אחיו. וכן בפעם השני' תמהו ושאלו, מה זה עשה א' לנו? עד ששמעו מפי אחיהם את שתי המלים הללו, "אני יוסף" ומיד סרו הקושיות, התמיהות והספקות, והענין נתברר להם כל הצורך.

כן כאשר ישמע העולם את שתי המלים, "אני ד'" יתראו כל הקושיות והתמיהות על הנהגת העולם, שהוא לכאורה לפלא בעינינו עד עתה, יתבררו ויתחררו כל הענינים וראו כל בשר יחדו, כי יד ד' עשתה הכל לטובתנו.

אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה. (מ"ו ד)

וכן בדברי קבלה, למענכם שולחתי בבלה. וכן אמרו ז"ל, מגילה כ"ט א', כל מקום שגלו ישראל גלתה שכינה עמם, גלו למצרים שכינה עמם, גלו לבבל שכינה עמם, ובעת צרה לישראל ואפי' ליחיד ד' עמו בצרתו, וכמו שאמר חתוב עמו אנכי בצרה. ומכיון שהקב"ה צופה ומביט בעין השגחתו, כי אין בכחם לסבול את התלאות יותר או שכבר שבו אליו בכל לבכם, מצוה תיכף שהצרות תסורינה, וכמו שמסיים הקרא, "אחצוהו ואכבדהו", ואורך ימים אשביעהו.

וכן הוא במלכים א' קאפ' ח', בבקשת שלמה המלך ע"ה, כי יחטאו לך וגו' ואנפת כם ונתתם לפני אויב וגו' והשיבו אל לבם בארץ אשר נשבו שם ושבו והתחננו אליך בארץ שוביהם לאמר, חטאנו והעוינו רשענו וגו', ושמעת השמים מכון שבתך את תפלתם וגו' ונתתם לרחמים לפני שוביהם ורחמום. וכתוב אח"כ, ויאמר ד' אליו שמעתי את תפלתך ואת תחנונך אשר התחננת לפני.

מ ע ש י ל מ ל ד

בימי חנוכה הי' מבליט את הנצחון הגדול של החשמונאים המועטים על היונים המרובים כתוצאה מהרעיון והרצון הנשגב לקדש שם שמים ברבים. לא תאות שלטון המריצים, לא שלטון ממשלתי על אויביהם היתה מטרתם, אף לא הרצון לכבש אותם, עשאו כה אמיצים במלחמתם. רק הרעיון הקדוש לשחרר את הנשמה הישראלית מכבלי ולטהר את רוח ישראל סבא, ולקדש שם ד'. ותפלת על הנסים מוכיחה "ואחרי כן באו בניך לדביר ביתך גו' להודות ולהלל לשמך הגדול", הרי כי המטרה העיקרית למלחמתם ונצחונם היתה רק בשביל "להודות ולהלל לשמך הגדול".

(5)

16

דהיינו שקודם החוחים עליונה. ו שהוא קרב כל בחינת פעמים תשובה תורה ר הרע ותיעוב מז חדו על פי אשית ב, ינקלוס יכולים להכניס נריצים ות בני תורה דלתי ו כלל מרומז צדיק ול מן את ז היו היה ושאר וניהם וניהם איתא שמים שמים ז בא זימת יונים מן

ולכן כתיב ביוסף ויתן את קולו בבכי וישמעו מצרים וישמע בית פרעה. ולכאורה מה שייכות לשון נתינה לענין בכיה והוה ליה לומר ויבכה בקול כדרך שנאמר (נחמיה ט' ד') ויזעקו בקול גדול. אכן הענין הוא ויתן את קולו דייקא רצה לומר הקול שלו, היינו עם החיות שלו שהוא מדריגתו להיות קולו בהדיבור. ותיבת קול מרמז על החיות שבדיבור כי באם ידבר דברים בלתי חיות אין בדברים שום כח להכניס בלב האדם דיבוריו. רק מצד חיות הקדושה שנותן בדיבור יש כח בהדיבור לכנוס בלב. וכמו שאמרו מרבינו הבעל שם טוב זצוק"ל שהראה לרבי ר' בער זצוק"ל ענין בקבלה ואמר הרבי ר' בער הפשט וכיוון האמת. ואמר לו הבעל שם טוב זצוק"ל אם כי הפשט הוא אמת אכן אין שום חיות בהדברים וכשאמר לו הפשט בחיות דקדושה נתמלא החדר מלאכים שמצד שהיה בחיות פי ה' נעשה מכל דיבור מלאך. וכמו כן נאמר ביוסף ויתן את קולו בבכי, היינו שנתן כח חיות בדברי בכיתו ולכן נכנסו דבריו בלב פרעה. וכמו שנאמר וישמע בית פרעה ונאמר וייטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו. כי היו דבריו נשמעים ותיכף כשנכנסו דברי יוסף בלב פרעה אמר ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים וכמו שהיה אחר כך באמת שכל טוב מצרים שייך רק לישראל כמו שאמרנו מענין טוב מצרים.

וכמו כן יובן מה שנאמר והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם ואמרו ז"ל (בראשית רבה צ"ג, י') בלשון הקודש ולכאורה מה שייכות לשון ראייה דעין לשמיעת הקול והיה שייך לומר אזניכם שומעות. גם כיון שאמר להם עיניכם רואות שהיה גם בנימין בכלל כי עם כולם דיבר למה הכפיל ופירט ועיני אחי בנימין. אכן הענין הוא דאף דירא שמים דבריו נשמעים צריך שגם השומע יהיה כלי מוכן

על כל פנים שיהיה ביכולת הדברים לכנוס בלבו וקודם שנתגלה להם יוסף לא היו אחיו עדיין כלים מוכנים לקבל דבריו. וכמו שאמרנו כי לא נגמר שלימות תיקון השבטים מחטא מכירת יוסף עד אותה רגע שנתגלה להם. וכמו שאמרנו דעל כן נאמר ולא יכול יוסף להתאפק וגו', וכמו שנתבאר על לשון הגמרא (שבת ק"ח:) אלמלי משמרין ישראל וכו' מיד נגאלין. לשון מיד היינו כשנגמר התיקון אין הקב"ה מעכב אפילו רגע אחד. רק שלא נגמר עדיין תיקון הברית בענין יוסף. ואמנם אחר שנתודע להם שהוא יוסף ושנתקן הברית בחינת יוסף אמר להם והנה עיניכם רואות כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש היינו בקול חיות שבדברי. ועיניכם רואות מרמז מצד החכמה דעין רומז על חכמה כי סנהדרין נקראו עיני העדה מצד חכמתם. וראיה גם כן מרמז על חכמה וכמו שנאמר (קהלת א' ט"ז) ולבי ראה הרבה חכמה. ועיני אחי בנימין מרמז על תיקון ענין יוסף, כי אחי בנימין לא היה במכירתו ועתה שנתקן הענין גם אתם שוים כמו אחי בנימין (וכעין מה שאמרו מגילה ט"ז:) ודברים שהם בחיות דקדושה מרגיש האדם בהם טעם ומתיקות. ועל זה מרמז ומללו מלה מתיקא כדובשא, כי בשבת מצד כח פי ה' יש כח בדיבורי ישראל לענין שני הקדושות שבקול יעקב. קול בחינת דוד המלך ע"ה מלכות פה וכן קול שמצד בחינת יוסף הצדיק. כי בשבת כל ישראל נקראו יראי שמי וכמו שאמרו בתענית (ח':) וגם כל ישראל הם בשבת כלי קיבול הדברי קדושה מצד כי תיקון הברית הוא בשבת:

[יא] ויאמר אלהים לישראל וגו' ויאמר יעקב יעקב וגו'. הנה אחר דכתיב ותחי רוח יעקב נקרא בכל הפרשה בשם ישראל. ויאמר ישראל רב וגו', ויסע ישראל, ויאמר אלהים לישראל. ואחר כך נקרא בשם יעקב יעקב וכן אחר כך נקרא

16

Rabbi Betzalel Rudinsky 535 (7)

משכן בצלאל

רכט

ובודאי לא היתה בכיית יוסף בכיה רגילה של אדם שפוגש את אביו אחרי הרבה שנים. אלא מסתמא כמו שמצינו בפגישת יוסף עם בנימין שהבכיה היתה על בתי מקדשות העתידין להחרב, כמו כן בכיית יוסף היתה על צרות ישראל העתידות להיות. ונראה לבאר שקריאת שמע של יעקב היתה נחמה לבכיית יוסף. הנה מעמד זה ליעקב אבינו, היה גילוי עצום בהשגחת הבורא. בין לילה התברר ליעקב שכל מה שקרה ליוסף בנו היה לטובת הצלת כלל ישראל. בגילוי זה התאחדו מדת הדין ומדת הרחמים להיות אחד, כלומר שאפילו מה שנראה כמדת הדין מקורו ממדת הרחמים של הקב"ה. וזהו מה שרמז יעקב אבינו באמרו 'שמע ישראל, ה' - שהוא מדת הרחמים 'אלקינו' - שהוא מדת הדין 'ה' אחד' - שתיהן בין מדת הדין בין מדת הרחמים הם מה' האב הרחמן. ובזאת היתה גם נחמה לבכיית יוסף על החרבנות העתידות, שכל עוד שיש לאדם ראייה ברורה שהכל מדת הרחמים אין על מה לבכות. וזהו גם הכוונה במה שאנו אומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', שכבוד ה' שהוא מדת הרחמים גם כן עמנו בגלות. ועל שם רעיון זה נקראו אנשי כנסת הגדולה כאשר החזירו עטרה ליושנה והראו איך שגם בגלות טמונות גדלותו וגבורתו של הקב"ה כמו שמבואר בחז"ל (יומא סט:).

ביאור הצל"ח
 בשם המגיד
 מבראד על
 דברי הגמרא
 בפסחים

ובדומה לזאת ביאר הצל"ח (פסחים נ:) בשם המגיד מבראד זצ"ל את דברי הגמרא (ס): "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד" (זכריה י"ד). אטו האינדנא לאו אחד הוא? אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר 'ברוך הטוב והמטיב' ועל בשורות רעות אומר 'ברוך

(7)

8

דיין האמת, לעולם הבא כולו 'הטוב והמטיב'. והקשה
 המגיד מבראד זצ"ל מדוע הגמרא אומרת שלעולם הבא
 תשתנה הברכה מ'ברוך דיין האמת' ל'הטוב המטיב' הרי
 לעולם הבא לא יהיו בשורות רעות ובכלל לא יהיה שייך
 לברך 'דיין האמת'? ותירץ דבר נפלא, שבאמת 'מפי עליון
 לא תצא הרעות' והכל הוא לטובה, אלא שבעולם הזה אין
 דעתו של אדם משגת דעת קונו, ונראה בעיניו כדבר רע.
 לעתיד לבא כאשר יתגלה לאדם שגם הבשורות הרעות
 שהיו לו בעולם הזה היו לטובה, יברך עליהן 'הטוב
 והמטיב'. וכך מעיד הנביא (ישעי' י"א): "אודך ה' כי אנפת
 ביי" שכל אדם לעתיד לבא יתן הודאה על שנתאנף בו
 הקב"ה לפי שעה להטיבו באחריתו. וזהו כוונת המאמר
 כאן בעוה"ז אומר על בשורות רעות 'דיין האמת' שסובר
 שזהו מצד מדת הדין, ולעולם הבא כלו 'הטוב ומטיב',
 שיראה למפרע שהכל ממדת הטוב והיה לו לברך על הכל
 'הטוב ומטיב'.

רוחניות יוסף במצרים

"וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח
 יעקב אביהם" (מ"ה, כ"ז). הנה חז"ל אומרים שיוסף
 שלח לאביו סימן שהוא זוכר סוגית עגלה ערופה שלמד
 באחרונה עמו, ומיד "ותחי רוח יעקב אביו" יוסף רצה
 להראות ליעקב שהרוחניות שלו עדיין שלימה. וקשה
 מדוע היתה זאת הוכחה שיוסף עדיין במצב רוחני טוב?
 הרי יש הרבה אנשים שכבר לא שומרי דת, ועדיין זוכרים
 כמה סוגיות בש"ס מילדותם כגון "אלו מציאות" וכדומ'.
 וזכור לי שפעם הייתי במלון, ונתתי שם שיעור באנגלית
 והיה שם אדם שאינו שומר תורה ומצוות אך היה

מדוע הזכיר
 יוסף את סוגית
 עגלה ערופה
 ליעקב אביו

8

קריאת חייב את האזנה

9

חפץ חיים

ויגש

על התורה

פא

ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו
לחם לפי חפץ. (מ"ז יב)

למשל: מלך גדול הלך לבקר את חייליו ומצאו חן בעיניו. הודיע בפומבי, כי כל מי שיש לו בקשה יבוא ויבקש. נגש אליו אחד החיילים ויאמר לו: אדוני המלך, להוי ידוע לך, כי מסור אני לך בכל לבי ונפשי, ושאלתי ובקשתי היא, שתנתן לי ארוחתך בכל יום בלי חפץ. שחקו עליו חבריו, שוטה שכמותך! הלא ארוחתך ממילא נתנת לך, כי ע"כ חיל אתה, וכל החיילים נוונים ומתפרנסים מקופת המלך! כן הדבר עם כל אחד ואחד. מדגישים הננו בבקשותינו ביחוד דאגת הפרנסה, והננו שוכחים לגמרי, כי אין זה מעניננו, וכי על הזון ומפרנס לכל לזון גם אותנו. עלינו להתפלל ולבקש על כבוד השם וכבוד התורה. רצון יראיו יעשה. והעיקר הוא, לכוון רצונו ולבקש מה שצריך לבקש ב.)

מ ע ש י ל מ ל ד

שניהן היתה להעניש את החוטא, עד ששאלו להקב"ה וכו' וא"כ מהראוי להשתמש במתנה רבת הערך הלזו, היא התשובה, שהקב"ה נשבע עלי' שהיא מתקבלת.

הוא הי' אומר, דער גאנצער גליק איז, וואס מען קען תשובה טאן. אויב ניט דער חסד, וואלט דאך דער מענטש דערטרונקען געווארען אין די בלאטע וואס וואלט זיך אנגעקליבען אין עטליכע יאָהר.

ופעם שמעוהו כמדבר לעצמו, "הרי אתה כבר כבן תשעים ומתי תעשה תשובה?"

(ב) ובענין הפרנסה, הי' מפרש נוסח התפלה, בשמ"ע, אתה גבור לעולם א' מחיה מתים אתה.

שלכאורה תיבת אתה השני' מיותרת. אכן נראה ע"פ משאחז"ל (בתענית דף ב') ג' מפתחות לא נמסרו ביד שליח, מפתח של גשמים (היינו פרנסה), מפתח של יולדת, מפתח של תחית המתים. והטעם הוא בפשיטות. דאלו הי' נמסר ביד מלאך מפתח של פרנסה, אם הי' רואה שאין האדם עובד להקב"ה כהוגן, לא הי' נותן לו פרנסה כלל, ואם הי' נותן הי' נותן למחצה ולשליש ולא הי' ממשיך רחמיו לעולם, וממילא בכל יום היו מתים כמה מאות אלפים אנשים שלא השלימו עבודתם, אבל כשהקב"ה בעצמו שהוא מקור הרחמים והחנינה, זן ומפרנס לברואיו, הוא נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו.

וכן מפתח של חיה, אלו הי' נמסר ביד מלאך, היו נמצאים בכל דור כמה מאות אלפים נשים שהיו מתות בשעת לידתן, מפני תביעות הרבה של

9